

Er is veel in beweging in onze cultuur en samenleving. Zo merkten we dat school en kerk langzaam maar zeker het contact met elkaar aan het verliezen waren. We zaten er een beetje mee en wisten als kerk(enraad) niet zo goed wat we ermee aan moesten.

‘Een lied voor elke dag’

LOKAAL LIEDERENPROJECT VOOR SCHOOL EN KERK

Job Stein

Ds. A.J. Stein is als gemeentepredikant verbonden aan de protestantse gemeente te Zelhem.

Zelhem telt in de kern van het dorp zo'n 8000 inwoners en heeft één kerkgebouw. De protestantse geloofsgemeenschap is daardoor een min of meer natuurlijk aanspreekpunt. Dat laatste wordt mee mogelijk gemaakt doordat in oecumenische openheid structureel wordt samengewerkt met omliggende geloofsgemeenschappen van andere signatuur.

Er deed zich een kans voor een vernieuwing van de relatie 'kerk en school' voor, toen nieuwe locatiedirecteuren van enkele basisscholen wilden kennismaken met de kerk. Van het één kwam het ander. We staken de koppen bij elkaar, brainstormden over kansen en mogelijkheden en besloten om als eerste samen een liederenproject op te zetten.

Een halfopen canon

'Een lied voor elke dag' hebben we dit plaatselijke liederenproject voor school en kerk genoemd. Het is een project van onze Protestantse Gemeente en de plaatselijke protestants-christelijke basisscholen, waarbij gaandeweg ook 'ons' GVO betrokken werd. Het is een soort van kinderliedcanon van veertig liederen geworden. Die liederen zitten in een map met kopieerbladen en staan op twee audio-cd's. Op die cd's staat elk

GVO staat voor het Godsdienstig Vormings Onderwijs op de openbare scholen.

lied in twee versies: een gezongen versie en een mee-te-zingen of karaokeversie.

Jaarlijks gaan er vijf liedjes uit en komen er vijf nieuwe liedjes in. Een halfopen canon is het dus.

Het idee is dat alle leerkrachten elk jaar twintig van deze liedjes aanleren in hun klas met behulp van de muziek-cd's en de liedbladen. Zo raken de kinderen gedurende hun basisschoolcarrière goed bekend met deze liederen. Als kerk hebben we op ons genomen de betreffende liederen regelmatig in onze liturgie terug te laten komen.

Drie jaar geleden is dit project opgezet. Dat was een flinke klus. Want er moest wel heel wat doordacht en overleg worden. De belangrijkste vraag was natuurlijk 'welke liedjes?' Een andere belangrijke voorvraag was ook 'wat kunnen we van elkaar verwachten?'

Lied van de week Een stapje terug. Lange tijd had er een lokaal 'lied van de week' bestaan. Een jaarlijkse lijst van twintig liedjes, waarvan er volgens een

rooster één in een bepaalde week op school aangeleerd en de betreffende zondag in de kerk gezongen zou worden. Daaronder veel Hanna Lam-liedjes. Soms was het lied wel aangeleerd en zongen we het in de kerk niet. Andere keren was het lied niet aangeleerd en wel opgenomen in de liturgie van die zondag. Dat was niet zo bevredigend. Wezenlijker is dat er heel veel veranderd is in de kerkgang en de schoolpopulatie. Deze aanpak was daardoor min of meer vanzelf doodgebloed. En iedereen vond dat zowel jammer als ook wel best. Daardoor was er een soort van niemandsland, een onbenutte ruimte ontstaan.

Min of meer toevallig belandden we weer in dit niemandsland, toen we tegen het licht hielden wat er geweest was en wat school en kerk misschien toch wel samen zouden kunnen doen. Zo raakten we aan de praat over

een nieuwe opzet voor het 'lied van de week'. We zochten een minder kwetsbare opzet. En kwamen we op het idee een liedlijst op te stellen van veertig liederen. Lieder die op de basisscholen in het lesplan zouden worden opgenomen en die we als kerk regelmatig zouden zingen.

Hierdoor kwam een ander soort liedjes in beeld dan voorheen. Niet langer leuke 'eendagsvliegen' maar ook geloofsdragers. De verdienste van Hanna Lam, Wim ter Burg en anderen is van onschatbare waarde, maar onze tijd en cultuur vragen (ook) om andere accenten dan hun geloofsliederen.

Waarom eigenlijk? En welke dan? Wezenlijke vragen die we tegen het licht hielden waren: 'waarom zingen we eigenlijk?' en 'waarom zingen we met kinderen?'

Gelukkig hoort het er toch ook

Een lijst op
te stellen
van veertig
liederen

nog gewoon bij, zingen. We zijn ontzettend blij dat er tegenwoordig ook heel veel kindermuziek bestaat (van 'Kinderen voor Kinderen' tot en met K3 om maar eens twee bekende voorbeelden te noemen). Zo is er ook op het gebied van geloofsliederen veel ontwikkeld dat kinderen inhoudelijk en muzikaal direct aanspreekt. Het nadeel van veel van deze kindermuziek is, dat ze met de teddyberen achter het schot op zolder verdwijnen. We zijn daarom voor dit liederenproject op zoek gegaan naar liedjes die langer mee zouden kunnen gaan dan alleen de kindertijd. Liedjes die je ook als jongere en zelfs als volwassene nog wat te zeggen hebben, zowel muzikaal als ook de woorden ervan. We hebben dat 'duurzame kinderliederen' genoemd.

Aan de andere kant vonden we het ook niet verkeerd dat kinderen een paar liederen aanleren die hen misschien nu nog boven de pet gaan, maar die in de kerk een (behoorlijk) vaste plek hebben. Daarvan wilden we er ook een

paar opnemen. We hebben dat 'uit de traditie' genoemd. Nog wat verder doorpratend kwamen we op een vijfslag uit:

- 1 Al bekende duurzame kinderliederen
- 2 Beloftevolle nieuwe duurzame kinderliederen
- 3 Uit de traditie
- 4 Beloftevolle nieuwe kerkliederen (*Tussentijds* en dergelijke)
- 5 Geloofsliederen voor gebruik op school en thuis

In deze categorieën zouden we liedjes gaan zoeken in zoveel mogelijk liedbundels.

Kindvriendelijk Voordat we daarmee aan de slag gingen hebben we op basis van de 'Cursus kerkmuziek III' (zie einde van het artikel) op een rijtje gezet wat liederen kindvriendelijk maakt.

	tekst	muziek
onderbouw	veel zelfstandige naamwoorden	er zijn geen modulaties
	korte coupletten	kleine melodische sprongen
	betekenisvol, mogelijkheid tot inleving in het verhaal	
	verhalende en concrete taal	
middenbouw	enkelvoudig gebruik van symbolische taal	melodische sprongen zijn logisch
bovenbouw	meervoudig gebruik van symbolische taal	
algemeen	meerdimensionaal (op meerdere begripsniveaus kunnen beleven)	de muziek sluit qua woordaccent aan bij de tekst
	daardoor kunnen ook volwassenen iets met de tekst	de muziek versterkt het karakter van de tekst (sfeer en spanningsopbouw)
		de melodie is te onthouden
		ritmische patronen zijn goed gekozen bij het tekstritme
		geen (te) grote verhogingen en verlagingen
		uitvoerbaarheid van de begeleiding

Wat maakt
liederen
kind-
vriendelijk?

Dit inzicht leverde ons nog een criterium op: minstens de helft van de liedjes zou geschikt moeten zijn voor de onderbouw.

Onze eerste canon Toen zijn we op zoek gegaan. Vier werkgroepleden hebben thuis in overleg met hun achterbannen hun liedbundels doorgeplozen. Natuurlijk leverde dat veel te veel op. Van elk kandidaat-liedje

was een kopie gemaakt. En daar zijn we mee gaan kwartetten.

Eerst hebben we ze aan de hand van bovenstaande criteria op hun kindvriendelijkheid bekeken. Daarna hebben we ze op de vijf eerder aangeduide stapels gelegd.

Toen moesten we gaan uitdunnen aan de hand van alle criteria en ook op basis van onze smaak natuurlijk. Dat leverde veertig liederen op die we de moeite waard vonden. Het werd

De karaoke- versies heeft de cantor- organist allemaal ingespeeld

een mix van veertien liederen uit het *Liedboek voor de Kerken* (waaronder enkele Psalmen!), tien liedjes uit *Alles wordt Nieuw* (waarvan er acht ook in *Tussentijds* staan), twee uit *Zing het Woord*, een liedje uit *Met andere Woorden*, twee liedjes uit *Geroepen om te zingen*, een lied uit *Hoop van alle volken*, twaalf liederen uit *Tussentijds* (waaronder zeven Hanna Lam-liederen), twee (voormalige project) liederen uit *Kind op Zondag*, twee liederen uit *Zitten of Opstaan* en een plaatselijk dooplied.

Om een paar voorbeelden te noemen: Psalm 81 en Psalm 150, Gezang 47 en Gezang 308 uit het *Liedboek*; 'Advent is dromen' en 'Ik zal er zijn voor jou' van Hanna Lam; 'Zoek eerst het koninkrijk van God' via *Geroepen om te zingen*. De 'Tien Woordenrap' en 'We gaan op reis ...' uit *Kind op Zondag*, 'Give me joy in my heart' (meer evangelicaal) en 'Wij geloven één voor één' uit *Tussentijds*.

Van enkel een liedlijst verwachtten we niet zo veel. We droomden van een mooie liedmap voor de beide scholen, de GVO-leerkracht, het kinderkoor, de kinderkerk en de twee dominees. Onze cantor-organist heeft alle liedjes op dezelfde manier geprint. Hij heeft de liederen – waar mogelijk – ook voorzien van akkoorden, zodat ook gitaar-/keyboard- & pianospelende leerkrachten ermee uit de voeten zouden kunnen.

Niet alle leerkrachten spelen een instrument, daarom wilden we ook muziek-cd's met daarop van elk lied een gezongen voorbeeld en een karaokeversie. De karaokeversies heeft de cantor-organist allemaal

ingespeeld. Voor de gezongen versies hebben we een gelegenheidskoortje gemaakt van schoolkinderen. Dankzij een digitale audiorecorder hebben we dat opgenomen en er zogenaamde MP3'tjes van gemaakt. Ook is een aantal liederen ingezongen door solisten: enkele jongeren en een leerkracht. De eerste keer was dat veel werk, de jaarlijkse update met vijf nieuwe liedjes is een stuk eenvoudiger.

Halfopen Van meet af aan was duidelijk dat we de zaak niet dichtgetimmerd wilden hebben. Het moest een halfopen canon moest. Jaarlijks vindt een update plaats waarin vijf liedjes afvallen om plaats te maken voor vijf nieuwe. Dat is nu twee keer gebeurd. Er zijn bijvoorbeeld vijf liedboekliederen uitgegaan en liederen bijgekomen uit respectievelijk *Taizé*, de *Evangelische liedbundel* en *Opwekking*. Van alle liederen die deel uitmaken van het project schatten we in dat het blijvertjes zijn. Of dat zo is zal de tijd leren. Ondertussen beleven wij er nu veel plezier aan. ■

N naast deze veertig liederen leren de kinderen op school natuurlijk ook andere (geloofs)liederen, en ook de kerk heeft een veel grotere liederenschat dan deze veertig. Dit liederenproject wil de overlap tussen die twee beslaan.

Deze criteria voor kindvriendelijkheid vonden we in: Thea Endedijk -Griffioen, 'Kindercantorij', Module 13 van 'Lesmodules Kerkmuziek III', blz. 29. De 'Lesmodules Kerkmuziek III' zijn te vinden op: www.kerkmuziek.nl nu > Opleidingen & Cursussen